

**Т. І. ЯВОРСЬКА, доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри економіки підприємств
Таврійський державний агротехнологічний університет**

Перспективи суб'єктів малого бізнесу в умовах розвитку міжнародної інтеграції сільського господарства

Міжнародна інтеграція сільського господарства України у першу чергу передбачає розширення експорту аграрної продукції. Вступ України до СОТ у 2008 році сприяв збільшенню обсягів торгівлі агропродовольчою продукцією, особливо за останні роки. За період 2005-2013 рр. експорт агропродовольчої продукції Україною зріс від 4,3 до 17,0 млрд дол. США, або майже у 4 рази, імпорт збільшився від 2,7 до 8,2 млрд дол. США, або у 3 рази. Основними продуктами експорту залишаються зернові та олійні культури, соняшникова олія і продукти харчової та переробної промисловості. У структурі загального експорту України частка аграрної продукції зросла від 12,5 % у 2005 році до 26,9 % у 2013 році.

До суб'єктів малого бізнесу в сільському господарстві ми рекомендуємо відносити особисті селянські господарства товарного спрямування (понад 2 га сільськогосподарських угідь), фермерські господарства та приватних підприємців із розміром сільськогосподарських угідь до 500 га. Оскільки на практиці суттєвої різниці (крім законодавчих аспектів) між фермерським господарством і сільськогосподарським підприємством не простежується, правомірно до суб'єктів малого бізнесу віднести і сільськогосподарські підприємства, які відповідають наведеним критеріям.

У плані міжнародної інтеграції перспективи суб'єктів малого бізнесу в сільському господарстві залишаються стратегічно важливим і одночасно складним питанням для вирішення. Як відомо зернові та олійні культури вирощуються в основному середніми і великими сільськогосподарськими підприємствами і фермерськими господарствами. Такі види продукції як

картопля, овочі, плоди та ягоди, молоко, вовна, мед у більшості виробляються господарствами населення та приватними підприємцями. Наприклад, у Запорізькій області у 2013 році їхня частка відповідно становила 99,7; 94,9; 88,0; 86,7; 99,0 %.

Формування зони вільної торгівлі між Україною та країнами-членами ЄС передбачає надання дозволу Україні у межах безмитних тарифних квот експортувати в ЄС молоко, вершки, згущене молоко та йогурти – 8 тис. тонн на рік з поступовим збільшенням протягом 5 років до 10 тис. т/рік; сухе молоко – 1,5 тис тонн на рік з поступовим збільшенням протягом 5 років до 5 тис. тонн; вершкове масло та молочна паста – відповідно 1,5 і 3 тис. тонн; мед – від 5 до 6 тис. тонн, часник 500 тонн, гриби – 1000 тонн, оброблені томати – 10 тис. тонн, яблучний сік – від 10 до 20 тис. тонн, виноградний сік – 10 тис. тонн [1].

Зараз європейські ринки відкриті лише таким товарам як мед, м'ясо птиці (у першу чергу курятина та індичка), рибопродукти, сухе молоко. Суб'єкти малого бізнесу в сільському господарстві мають реальні перспективи щодо експорту меду в країни ЄС. У Запорізькій області 98,8 % бджолосімей зосереджені у господарствах населення та приватних підприємців. Ціна на мед, яку пропонують посередники залишається вкрай низькою. За період 2009-2013 рр. кількість бджолосімей скоротилася від 130,7 до 112,2 тис. шт., або на 14,2 %. Відповідно виробництво меду із року в рік зменшується. Відкриття ринку Європейського Союзу відкриває нові можливості для відродження традиційної для Півдня України галузі. Як один із виходів ми бачимо у створенні груп виробників сільськогосподарської продукції. Ініціатива має виходити від держави щодо законодавчого їх трактування та органів місцевої влади, які мають бути зацікавлені у створенні відповідної організації. Наприклад, у Польщі, для створення груп виробників сільськогосподарської продукції (Grupy producentów rolnych) виділяється одноразова допомога як з державного бюджету, так і з фондів Європейського Союзу. Адміністративні витрати груп виробників покриваються за рахунок цих самих джерел протягом 5 років після створення групи [2].

Для виходу та утримування позицій на ринку ЄС по іншим видам продукції у першу чергу необхідно гармонізувати вітчизняні стандарти якості продукції з європейськими. Це також дозволить підвищити конкурентоспроможність вітчизняної продукції на світовому ринку. Для суб'єктів малого бізнесу основними стримуючими чинниками повноцінного експорту, наприклад продукції тваринного походження, у межах виділених квот є нетарифні перешкоди. До них можна віднести технічні, санітарні та фітосанітарні вимоги для дотримання стандартів внутрішнього європейського ринку та неготовність чинного законодавства до їх впровадження в Україні.

Одним із перших позитивних кроків щодо вдосконалення останнього є прийнята від 4 березня 2015 року Постанова Верховної Ради України «Про прийняття за основу проекту Закону України про внесення змін до деяких законів України щодо стимулювання створення та діяльності сімейних фермерських господарств». Залишається чекати, що у найближчому майбутньому відповідний закон буде прийнято і це відкриє перспективи для подальшого розвитку фермерських господарств. А за умов належної державної підтримки та високого експортного потенціалу продукції, яка виробляється суб'єктами малого бізнесу, вони можуть вирішити питання не тільки підвищення продовольчої безпеки країни, але й у перспективі стати найбільшими постачальниками своєї продукції на зарубіжні ринки.

Список літератури

1. Формування зони вільної торгівлі між Україною та країнами-членами ЄС і можливі наслідки для аграрного сектору / [Кваша С. М., Власов В. І., Кривенко Н. В., Духницький Б. В. та ін.] ; за ред.. С. М. Кваши. – К. : ННЦ «ІАЕ», 2014. – 58 с.
2. Яворська Т. І. Малий бізнес у сільському господарстві: теорія і практика: монографія / Т. І. Яворська. – К. : ННЦ «ІАЕ», 2012. – 384 с.